

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Факультет економіки та управління

Кафедра фінансів

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної та
навчальної роботи

О.Б. Жильцов

« _____ » _____ 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СТРАХУВАННЯ

для студентів

спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок"
освітнього рівня першого (бакалаврського)
освітньої програми 072.00.01 "Фінанси і кредит"

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Код ЄДРПОУ 45307965
Програма № 1288/24
Начальник відділу моніторингу якості освіти

(підпис) (прізвище, ініціали)
« _____ » _____ 2024 р.

Київ – 2024

Розробники:

доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів Сосновська Ольга
Олександрівна
кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів
Загарій Вадим Петрович

Викладачі:

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів
Загарій Вадим Петрович

**Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри фінансів
Протокол №7 від 27.08.2024**

Завідувач кафедри Андрій РАМСЬКИЙ
(підпис)

**Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником освітньої
програми) 072.00.01 Фінанси і кредит
(назва освітньої програми)**

27.08.2024
Керівник освітньої програми Аліна НЕЧИПОРЕНКО
(підпис)

Робочу програму перевірено

27.08.2024
Заступник декана Оксана КАЗАК
(підпис)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), « ____ » ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), « ____ » ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), « ____ » ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), « ____ » ____ 20__ р., протокол № ____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	4 кредитів / 120 годин	
Курс	2	
Семестр	4	
Кількість змістових модулів з розподілом:	3	
Обсяг кредитів	4	
Обсяг годин, в тому числі:	120	
Аудиторні	42	
Модульний контроль	6	
Семестровий контроль	30	
Самостійна робота	42	
Форма семестрового контролю	іспит	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни – оволодіння теоретико-методичними та практичними навичками у сфері страхових взаємовідносин щодо забезпечення страхового захисту інтересів юридичних і фізичних осіб на випадок настання ризикових ситуацій для формування фахового світогляду економічних процесів та прийняття якісних управлінських рішень.

Завдання навчальної дисципліни:

- вивчення сутності ризику як економічної категорії та необхідності управління ним шляхом використання системи страхового захисту;
- формування здатності самостійного мислення, ідентифікації та аналізу різних видів ризиків та прийняття управлінських рішень щодо їх оптимізації;
- засвоєння сутності, ролі та особливостей страхування в управлінні ризиками в умовах актуальної економічної динаміки.

3. Результати навчання за дисципліною

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- категоріальний апарат ризикології та страхової галузі;
- економічну сутність та види ризиків;
- особливості ризик-менеджменту та етапи його реалізації;
- економічну природу та доцільність страхування;
- структуру страхового ринку та особливості його функціонування як елемента фінансової системи держави;
- методика розрахунку тарифних ставок у страхуванні;
- фінансово-економічні аспекти страхової діяльності як специфічного виду підприємницької діяльності;
- необхідність перестраховання як інструменту фінансової надійності страховика.

вміти:

- визначати суб'єктів та об'єктів страхових відносин;
- ідентифікувати та оцінювати страхові ризики;
- аналізувати стан страхового ринку та чинники, що впливають на його розвиток;
- використовувати методику розрахунку тарифних ставок для визначення страхової премії;
- розраховувати страхове відшкодування відповідно до системи страхування;
- визначити доходи та витрати страховика від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності;
- застосовувати методику забезпечення платоспроможності страховика відповідно до діючого законодавства.

За результатами вивчення навчальної дисципліни студент набуває наступних компетентностей:

– **загальні компетентності:**

ЗК 11 Здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань / видів економічної діяльності).

ЗК 12 Здатність працювати автономно.

ЗК 14 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства та основи розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

– **фахові компетентності:**

ФК 2 Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

ФК 6 Здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення для отримання та обробки даних у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

Програмні результати навчання:

ПР 2. Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем.

ПР 6. Визначати особливості функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

ПР 7. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

ПР 8. Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПР 14. Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів.

ПР 20. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.

ПР 23. Визначати досягнення та ідентифікувати цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

4. Структура навчальної дисципліни
Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна					Самостійна
		Лекції	Практичні	Семінари	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовний модуль I. Загально-теоретичні основи страхування							
Тема 1. Сутність, принципи та роль страхування	10	4	2				4
Тема 2. Класифікація страхування	9	2	2				5
Тема 3. Управління страховими ризиками	8	2	2				4
Модульний контроль	2	2					
Разом	29	8	6				13
Змістовий модуль II. Основи функціонування страхового ринку							
Тема 4. Загальна характеристика страхового ринку	8	2	2				4
Тема 5. Організація та управління страховою діяльністю	9	2	2				5
Тема 6. Методичні основи розрахунку тарифних ставок	13	4	4				5
Модульний контроль	2	2					
Разом	32	8	8	2			14
Змістовий модуль III. Фінансово-економічні засади страхової діяльності							
Тема 7. Доходи, витрати і прибуток страховика	9	2	2				5
Тема 8. Фінансова надійність страхової компанії	9	2	2				5
Тема 9. Перестраховання і співстраховання	9	2	2				5
Модульний контроль	2	2					
Разом	29	6	6				15
Підготовка та проходження контрольних заходів	30						
Усього	120	22	20				42

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Загально-теоретичні основи страхування

Тема 1. Сутність, принципи і роль страхування.

Природа і еволюція страхування. Сутність страхування, значення страхового захисту. Зміст страхування як економічної категорії. Принципи страхування. Функції страхування: ризикова, створення і використання страхових резервів, формування страхових резервів, заощадження коштів, превентивна, інвестиційна. Роль страхування в ринковому середовищі. Системи страхування: страхування за дійсною вартістю майна, страхування за системою пропорційної відповідальності, страхування за системою першого ризику, страхування за системою “дробової частки”, страхування за відновлювальною вартістю. Поняття франшизи (умовна та безумовна).

Тема 2. Класифікація страхування.

Класифікація страхування за об'єктами, суб'єктами, сферами страхування. Найістотніші класифікаційні ознаки. Історичні ознаки. Економічні: сфера діяльності, спеціалізація, об'єкти страхування, статус страхувальника, статус страховика. Юридичні: за вимогами міжнародних угод і внутрішнього законодавства, за формою проведення. Галузі, підгалузі та види старування. Форми страхування: добровільне, обов'язкове. Розвиток форм і видів страхування в умовах ринкової економіки.

Тема 3. Управління страховими ризиками.

Страховий інтерес і страховий ризик. Роль ризику в страхуванні. Ризикові обставини. Страхові і нестрахові ризики. Ознаки страхового ризику. Вірогідність ризику. Загальна оцінка: частота настання події у певному місці та часі; величина збитків, тобто величина від'ємного відхилення фактичного результату від очікуваного. Типи ймовірностей: математична (апріорна), статистична (апостеріорна), експертна (естиматична). Страховий випадок. Етапи управління страховими ризиками. Методи управління страховими ризиками.

Змістовний модуль 2. Основи функціонування страхового ринку

Тема 4. Загальна характеристика страхового ринку.

Необхідність та соціально-економічна природа страхового ринку. Структура страхового ринку: інституціональна, територіальна, галузева та організаційна. Класифікація суб'єктів і об'єктів страхового ринку та його сегментація. Внутрішня система та зовнішнє середовище страхового ринку. Система внутрішніх та зовнішніх факторів, що впливають на функціонування страхового ринку.

Тема 5. Організація та управління страховою діяльністю.

Поняття страхової діяльності. Особливості страхової діяльності як специфічного виду підприємництва. Організаційно-правові форми створення страховиків. Організація страхової справи, порядок створення, ліквідації та реорганізації страховиків, особливості побудови їх організаційної структури. Ліцензування страхової діяльності. Необхідність, мета та методи державного регулювання страхової діяльності.

Тема 6. Методичні основи розрахунку тарифних ставок.

Показники страхової статистики. Сутність та завдання актуарних розрахунків. Актуарна калькуляція. Сутність тарифної політики страховика. Поняття страхового тарифу. Верхня та нижня межа страхового тарифу. Методика розрахунку тарифних ставок з ризикових та інших видів страхування. Тарифні ставки: нетто-тариф та брутто-тариф. Розрахунок страхової премії.

Змістовний модуль 3. Фінансово-економічні засади страхової діяльності

Тема 7. Доходи, витрати і прибуток страховика.

Доходи від страхової діяльності: зароблені страхові платежі за договорами страхування та перестраховування, комісійні винагороди за перестраховування, частки від страхових сум та страхових відшкодувань, сплачені перестраховиками. Доходи від інвестиційної діяльності та розміщення тимчасово вільних коштів, доходи від інших операцій. Структура витрат страховика, які утворюють собівартість страхових послуг: витрати на виплату страхових сум та страхових відшкодувань, відрахування в централізовані страхові резервні фонди, відрахування в технічні резерви, витрати на проведення страхування, інші витрати. Оподаткування страховика. Прибуток страховика. Страхові операції та їх фінансова результативність.

Тема 8. Фінансова надійність страхової компанії.

Менеджмент фінансових результатів страхової діяльності. Орієнтація на фінансову стабільність страхових операцій. Планування в страховій компанії. Оцінка фінансових результатів діяльності страховика. Оцінка платоспроможності страховика. Фактичний та нормативний запас платоспроможності. Коефіцієнт платоспроможності страховика.

Тема 9. Перестраховування і співстраховування.

Сутність та необхідність перестраховування. Функції та форми перестраховування. Процес передачі ризику у перестраховуванні: поняття цеденту, цесіонарію, ретроцеденту, ретроцесіонарію. Види договорів перестраховування. Поняття та ознаки співстраховування. Відповідальність між страховиками при укладенні договору співстраховування. Принципи організації страховиків. Страхові та перестрахові пули.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1 Система оцінювання навчальних досягнень студентів

№ з/п	Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
			Кількість одиниць	Максимальна кількість	Кількість одиниць	Максимальна кількість	Кількість одиниць	Максимальна кількість
1	Відвідування лекцій	1	4	4	4	4	3	3
2	Відвідування практичних (семінарських) занять	1	3	3	4	4	3	3
3	Виконання завдань для самостійної роботи	5	3	15	3	15	3	15
4	Робота на практичних (семінарських) заняттях	10	3	30	4	40	3	30
5	Виконання модульної контрольної роботи	25	1	25	1	25	1	25
Разом				77		88		76
Максимальна кількість балів:			241					
Розрахунок коефіцієнта:			241 / 60 = 4,017					
Екзамен			40					
Загалом			100					

6.2 Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Бали
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I			
Загально-теоретичні основи страхування			
1	Сутність, принципи і роль страхування	4	5
2	Класифікація страхування	5	5
3	Управління страховими ризиками	4	5
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II			
Основи функціонування страхового ринку			
4	Загальна характеристика страхового ринку	4	5
5	Організація та управління страховою діяльністю	5	5
6	Методичні основи розрахунку тарифних ставок	5	5
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III			
Фінансово-економічні засади страхової діяльності			
7	Доходи, витрати і прибуток страховика	5	5
8	Фінансова надійність страхової компанії	5	5
9	Перестраховання та співстраховання	5	5
Разом		42	45

6.3 Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Поточний контроль за результатами виконання контрольних (модульних) робіт передбачає оцінювання теоретичних знань та практичних умінь і навичок, які студент набув після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля з дисципліни. Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в аудиторії (в умовах дистанційного навчання на платформі Moodle).

Модульний контроль проводиться у формі контрольної роботи за кожним модулем. Контрольні (модульні) роботи включають тестування, відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань та ситуацій.

Сума балів, накопичених студентом за виконання модульних контрольних робіт свідчить про ступінь оволодіння ним програмою навчальної дисципліни на конкретному етапі її вивчення.

Критерії оцінювання модульного контролю з дисципліни наступні:

20-25 балів – у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, тестових та практичних завдань.

15-20 балів – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.

10-15 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом та викладає його основний зміст, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.

1-10 балів – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, фрагментарно (без аргументації та обґрунтування) його викладає, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності.

0 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Форми проведення та критерії оцінювання модульного контролю

Модулі	Теми дисципліни	Форма контролю	Максимальна сума балів
I	Теми 1, 2, 3 згідно з тематичним планом дисципліни	контрольна робота	25 балів
II	Теми 4, 5, 6 згідно з тематичним планом дисципліни	контрольна робота	25 балів
III	Теми 7, 8, 9 згідно з тематичним планом дисципліни	контрольна робота	25 балів

6.4 Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Семестровий контроль – це підсумкове оцінювання результатів навчання студента за семестр, що здійснюється в університеті у формі екзамену. На підсумковий семестровий контроль виносяться питання, тести, задачі, що передбачають перевірку розуміння студентами навчального матеріалу дисципліни в цілому та рівня сформованості відповідних компетентностей після опанування курсу. Підсумковий семестровий контроль оцінюється від 0 до 40 балів, до яких додаються результати поточного модульного контролю від 0 до 60 балів, що переводиться у національну шкалу та шкалу ECTS для отримання рейтингової оцінки знань студента.

6.5 Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

1. Охарактеризуйте необхідність та сутність страхування.
2. Назвіть та охарактеризуйте функції та принципи страхування.
3. Назвіть та охарактеризуйте суб'єктів та об'єктів страхування.
4. Дайте характеристику системам страхування.
5. Визначте основні поняття та терміни, які застосовуються у страхуванні.
6. Дайте характеристику страховій класифікації.
7. Дайте визначення сутності, ролі та місця ризиків у страхуванні.
8. Наведіть класифікацію ризиків.
9. У чому полягає організація менеджменту ризиків у страхуванні?
10. Дайте загальну характеристику страхового ринку.
11. Наведіть функції та принципи функціонування страхового ринку.
12. Дайте характеристику учасникам страхового ринку.
13. Охарактеризуйте фактори, що впливають на функціонування страхового ринку.
14. Дайте характеристику внутрішньому та зовнішньому оточенню страхового ринку.
15. Охарактеризуйте страхову компанію як фінансового посередника та форми її організації.
16. Що являє собою договір страхування та які основні особливості його укладання?
17. Наведіть особливості порядку створення, реорганізації та ліквідації страховика.
18. Яким чином здійснюється державний контроль та регулювання страхового ринку?
19. У чому полягає організація та управління страховою діяльністю?
20. У чому полягає сутність та призначення актуарних розрахунків?

21. Яка структура тарифної ставки страховика?
22. Наведіть методику розрахунку тарифної ставки.
23. Дайте характеристику показникам страхової статистики.
24. Охарактеризуйте бізнес-процес співстрахування.
25. У чому полягають особливості бізнес-процесу перестраховування?
26. Охарактеризуйте галузь страхування відповідальності.
27. Охарактеризуйте галузь майнового страхування.
28. Охарактеризуйте галузь особистого страхування.
29. У чому полягають особливості страхування життя як підгалузі особистого страхування?
30. Дайте характеристику доходам, видаткам та прибутку страховика.
31. Яким чином можна оцінити платоспроможність страховика?
32. У чому полягає ефективність діяльності страхової компанії та яка система показників її оцінки?
33. Охарактеризуйте сутність та призначення страхових резервів страховика.
34. Які особливості менеджменту фінансових результатів страхової діяльності?
35. Яким чином здійснюється оцінка фінансових результатів діяльності страховика?
36. Охарактеризуйте сутність та обґрунтуйте необхідність перестраховування.
37. Дайте характеристику договорам, які укладаються при перестраховуванні.
38. У чому полягає зміст співстрахування? Відмінності співстрахування та перестраховування.

6.6 Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням курсу - досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична карта дисципліни

Разом: 120 год.: лекції – 22 год., практичні заняття – 20 год., модульний контроль – 6 год., самостійна робота – 42 год., семестровий контроль – 30 год.

Модулі	Змістовий модуль I			Змістовий модуль II			Змістовий модуль III		
Назва модуля	Загально-теоретичні основи страхування			Основи функціонування страхового ринку			Фінансово-економічні засади страхової діяльності		
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Теми лекцій	Сутність, принципи і роль страхування	Класифікація страхування	Управління страховими ризиками	Загальна характеристика страхового ринку	Організація та управління страховою діяльністю	Методичні основи розрахунку тарифних ставок	Доходи, витрати і прибуток	Фінансова надійність страхової компанії	Перестраховування та співстраховування
Теми семінарських (практичних) занять	Сутність, принципи і роль страхування	Класифікація страхування	Управління страховими ризиками	Загальна характеристика страхового ринку	Організація та управління страховою діяльністю	Методичні основи розрахунку тарифних ставок	Доходи, витрати і прибуток	Фінансова надійність страхової компанії	Перестраховування та співстраховування
Самостійна робота	15 балів			15 балів			15 балів		
Поточний контроль	МК – 25 балів			МК – 25 балів			МК – 25 балів		
Загалом	241, коефіцієнт переведення у 60-бальну шкалу 4,017								
ПК	Екзамен – 40 балів								

8. Рекомендована література

Основна (базова)

1. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 р. № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20>
2. Мельник Т. А., Сибірцев В. В. Страхування : навчальний посібник. Кропивницький: ПП «Ексклюзив Систем», 2022. 307 с.
3. Страхування : практикум / укл. Брякало А.Є., Гладчук О.М., Кучерівська С.С. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2020. 152 с.
4. Страхування : навчальний посібник / О. С. Журавка, А. Г. Бухтіарова, О. М. Пахненко. Суми : Сумський державний університет, 2020. 350 с.
5. Страхування: навчальний посібник / О.О. Сосновська. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 328 с.

Додаткова

1. Khovrak I. ESG-driven approach to managing insurance companies' sustainable development. *Insurance Markets and Companies*. 2020. №11(1). pp. 42–52. doi:10.21511/ins.11(1).2020.05
2. Prokopchuk O., Nepochatenko O., Malyovanyi M., Ulyanych Yu., Bilan Yu. Trends in the functioning of the Ukrainian insurance services market. *Insurance Markets and Companies*. 2022. № 13(1). pp. 47–65. doi:10.21511/ins.13(1).2022.05
3. Нечипоренко А. В. Державне регулювання страхової діяльності в Україні: теоретичний аспект. *Ефективна економіка*. 2021. №7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9079>.
4. Нечипоренко А. В. Концептуальні підходи до розвитку страхової діяльності в Україні. *Бізнес Інформ*. 2021. № 6. С. 234–239.
5. Сосновська О.О., Арабаджи К.В. Факторний аналіз формування страхових резервів страховика. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*. 2022. № 1(9). С. 34–45.
6. Фінанси страхових організацій : у схемах і таблицях : навч. посібник / укл.: М.П. Федішин, Л.В. Попова, С.С. Кучерівська. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2023. 228 с.

9. Додаткові ресурси

Електронний навчальний курс «Страхування»:
<https://elearning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=17107>